

Otkrivamo: Institut Ivo Pilar iz Zagreba započeo je projekt 'CRO-WELL', znanstveno istraživanje koje će 'izmjeriti' koliko su stanovnici Hrvatske zapravo sretni, je li sreća povezana s prihodima i o čemu zapravo ovisi...

LUKA GERLANC/HANZA MEDIA

NA SKALI DO 10, HRVATI SU NA 'SEDMICI'

MARIJANA CVRILA
spektar@slobodnadalmacija.hr

N

išta ne valja! Loše je, političari se svađaju, mladi se iseljavaju, ljudi rade a ne dobivaju plaću, stariji kopaju po kontejnerima... Ja? Pa, meni je dobro, nije loše. Ne mogu reći da sam skroz nezadovoljna, nisam ni nesretna, Bogu hvala, moglo bi biti i gore.

Koliko je puta tipičan građanin Hrvatske izgovorio ove rečenice? Koliko puta pomislio "jadni oni ljudi" pa brže-bolje pohitao k telefonu donirati sitno kuna za nesretne kojima možda to naše malo otkidanje od usta uljepša egzistenciju. Jesmo li sigurni da smo mi baš sretniji od njih? Što nas uopće čini sretnima i je li isti događaj, na primjer, rođenje djeteta, jednako sretan onome tko ima i tko nema posla? To su samo neka od pitanja na koja bi odgovor trebalo dati prvo hrvatsko longitudinalno istraživanje (ono koje obuhvaća ponavljano mjerenje na istim osobama ili uzorcima iste populacije) o sreći hrvatskih građana koje putem on-line upitnika na stranici www.sreca.hr provodi tim stručnjaka sa zagrebačkog Instituta "Ivo Pilar".

Puni naziv projekta je "CRO-WELL: Hrvatsko longitudinalno istraživanje dobrobiti", a cilj mu je, kako je najavljeno na početku javnog dijela istraživanja u siječnju ove godine, ustanoviti jesu li, i u kojoj mjeri, stanovnici Hrvatske sretni, o kojim to sve uvjetima ovisi te, ono što je najvažnije i što, zapravo, nikad dosad nismo istraživali, kako se osjećaj sreće mijenja tijekom vremena i što na njega utječe? Zato će se istraživanje provoditi ukupno tijekom četiri vala – ukratko, svaki sudionik koji ispuni inicijalni upitnik (u osnovi anonimno, jer su njegovi podaci poznati samo administratoru) ostavlja svoj mail, a svake godine sve do 2019. godine povratno će dobiti i trebati ispuniti još tri upitnika sa sličnim pitanjima.

Ovisnost o prihodima

Do 2019. godine projekt financira Hrvatska zaklada za znanost, međutim, kako kaže naša sugovornica, voditeljica istraživanja prof. dr. **Ljiljana Kaliterna-Lipovčan**, pomoćnica ravnatelja Instituta "Ivo Pilar", istraživanje se može protegnuti sljedećih 20-30 godina jer je onaj najteži (financijski) dio uspostavljanja on-line ankete iza njih. Svatko tko to poželi, pod uvjetom da je punoljetan, u istraživanje se može uključiti i kasnije tijekom idućih godina, s tim da kao i svi drugi najprije ispuni inicijalni upitnik, a onda, ovisno o vremenu kad se prijavio, u godišnjim intervalima dobiva i ostale upitnike. Anketiranje je zapravo počelo u rujnu prošle godine i taj preliminarni dio na oko dvije tisuće ispitanika iz cijele Hrvatske trajao je do siječnja ove godine kada su se svi ostali građani mogli u tom prvom

DALMATINCI PREDNJACE PO SREĆI, SJEVERNJACI PO STANDARDU

Ostavili smo prostor da ispitanici nadopišu događaj koji je obilježio proteklu godinu. Niti jedan od 4000 sudionika istraživanja nije nadopisao 'politika'. Dakle, kada razmišljamo o osobnom doživljaju sreće, politika nas uopće ne zanima, kaže prof.dr. Kaliterna-Lipovčan

BAROMETAR OD JESENI

Uzdamo se u HV, ali ne i u političare

Iako je "Pilarov" barometar hrvatskog društva na reprezentativnom uzorku davao zanimljivu "dijagnozu" društva, uz ostalo, o osobnom zadovoljstvu hrvatskih građana kao i percepciji stanja u hrvatskom društvu, on ove godine nije "proradio" i to iz financijskih razloga. Ondje se nadaju da bi se sredstva ipak mogla pronaći, a barometar oživjeti na jesen ove godine. - Bilo bi idealno da društvene promjene možemo pratiti godinu za godinom, osobito sada kada svjedočimo turbulencijama na političkoj sceni. Zanimljivo bi bilo

vidjeti kako se ljudi osjećaju. Žalosno je što smo kao institut osuđeni na vlastiti novac, iako bi institucijama društva sigurno koristilo podupirati ovakva istraživanja putem kojih mogu ocijeniti puls građana – kaže prof. dr.Ljiljana Kaliterna-Lipovčan. A možda ga baš zato i ne žele... dodajemo, jer rezultati iz 2016. godine pokazuju sljedeće: na skali od 0 do 10 Hrvati najmanje povjerenja imaju u političke stranke (2,49) i Hrvatski sabor (2,86), a tradicionalno najviše u Hrvatsku vojsku (5,67), školstvo (5,59) te zdravstvo (5,21) i Crkvu (4,94).

nastavak
sa str. 9

valu ispitivanja uključiti u javnu on-line anketu. Prvi anketni val završava na jesen ove godine, a do danas, kada smo na polovici prvog vala, ukupno se u on-line istraživanje uključilo četiri tisuće hrvatskih građana. Plan je da ih do jeseni bude pet do šest tisuća.

Nakon što su u siječnju otkriveni neki preliminarni rezultati prve skupine ispitanika, profesorica Kaliterna-Lipovčan otkriva nam što dosad možemo zaključiti o sreći hrvatskih građana. Istina, zasad imamo samo izjašnjavanja na pitanja iz prvog upitnika, dok usporedbe koje nas i kao društvo najviše zanimaju – mijenja li se sreća hrvatskih građana s godinama i što na njih utječe, možemo znati tek iduće godine u ovo vrijeme, kada isti ispitanici popune i drugi anketni upitnik.

- Ovo je prvo longitudinalno istraživanje koje je važno jer se mogu pratiti promjene. U dosadašnjim istraživanjima koja se provode odjedanput možete utvrditi, na primjer, da je sreća povezana s prihodima. Ali, ne možete utvrditi povećava li povećanje prihoda sreću ili povećanje sreće povećava prihode. Kada duže vrijeme to pratite, onda možete dobiti uvid u to znači li biti sretan to što živite u dobrim uvjetima, na primjer kupili ste stan pa ste zato sretniji, ili ste možda zato što ste sretni stvorili sebi takve životne uvjete koji su vam omogućili da kupite stan. To je ono što je novo u popularnim istraživanjima posljednjih 20 godina diljem svijeta: provjeriti je li sreća preduvjet dobrog života. Neka istraživanja pokazuju da bi to

moglo tako biti, da sretni ljudi sami sebi stvaraju preduvjete za sretan život, bolje funkcioniraju, zdraviji su, bolje prolaze u školovanju, nalaze bolje poslove i posljedično bolje zarađuju. Ali, zasad ne znamo je li sreća uzrok ili posljedica, na što bi istraživače trebalo dati odgovor – objašnjava profesorica Kaliterna-Lipovčan istraživanje koje bi trebalo dati jasniju sliku hrvatskog društva.

Prvi upitnik koji treba ispuniti (za što ne treba ni pola sata) sastoji se, među ostalim, od 69 događaja za koje treba potvrditi da ste ih doživjeli u proteklih godinu dana. Ti su događaji izabrani u skladu s onima u sličnim istraživanjima u svjetskoj literaturi, a ponuđeni su, na primjer, rođenje djeteta, ženidba/udaja, zaruke, diploma, turistička putovanja, poboljšanje zdravlja, napredovanje na poslu, pronalazak posla, a kako to već u životu biva, tu su i oni manje lijepi poput uhićenja, smrti u obitelji, zlostavljanja...

Osvijestiti pozitivne događaje

Sad ono što je najzanimljivije i što nas vraća na početak teksta i paradoks življenja na hrvatski način: slično kao i u rezultatima preliminarne skupine, prosječna ocjena zadovoljstva životom četiri tisuće dosad ispitanih hrvatskih građana na skali od 0 do 10 jest – nešto veća od sedam!

- Zanima nas odnos sreće i života koji ispitanici procjenjuju putem životnih događaja, a svaki od događaja koji su označili da im se dogodio trebaju ocijeniti kao pozitivan ili negativan. Prema onome što smo dosad obradili, možemo vidjeti kako se ljudima u prosjeku događa puno više pozitivnih, nego negativnih stvari: na deset pozitivnih

svega dva negativna. Kao ljudi skloni smo negativno doživljavati jače, što je normalno. Međutim, ne bismo smjeli zanemarivati pozitivu, ne gledati na to kao nešto što je uobičajeno i Bogom dano. Pozitivne događaje treba osvijestiti u životu, to je osnova sreće – kaže Kaliterna-Lipovčan, inače psihologinja. Esad, u anketi među ispitanicima prevladavaju žene – čak 70 posto (muškarci, brzo na www.sreca.hr!), kao i mladi. Tako bismo, uvjetno rečeno, mogli reći da su u Hrvatskoj nositelji sreće žene i mlado stanovništvo, što opet odudara od uvrježene slike o beznadi među mladima.

-Bili smo svjesni da su mladi aktivniji u virtualnom svijetu i da će se vjerojatno više uključiti u on-line anketu, ali kako se u Hrvatskoj 90 posto ljudi koristi ili im je dostupan internet, nema razloga da se u istraživanje ne uključe svi, od poljoprivrednika do pomoraca. Da smo išli na klasične ankete, to bi bilo neprovedivo jer je skupno. Praktički, za ovo istraživanje broj ispitanika je neograničen. Što se tiče mladih, prema svim našim istraživanjima, uključujući i Pilarov barometar hrvatskog društva, oni su uvijek najsretniji dio hrvatskog društva – otkriva profesorica Kaliterna-Lipovčan. Zanimljivo je također, pokazuju rezultati, da su među starijom populacijom koja ima neku kroničnu bolest, sretniji oni koji su aktivni – koji odlaze na turistička putovanja, učlanjuju se u udruge..

- Za starije osobe koje nemaju kroničnih bolesti to nema presudan utjecaj. Preporuka za starije kronične bolesnike: aktivirajte se, to vodi k sreći! – kaže naša sugovornica. Kao i u svim dosadašnjim istra-

Što je veći BDP, veće je i životno zadovoljstvo građana. Ali ni to nije linearno: udvostručite BDP i odmah ćete imati sretnije ljude. Nećete! Ni to nije jamstvo sreće

Zanimljivo je također, pokazuju rezultati, da su među starijom populacijom koja ima neku kroničnu bolest, sretniji oni koji su aktivni – koji odlaze na turistička putovanja, učlanjuju se u udruge..

živanjima, Hrvati najpozitivnijim događajima ocjenjuju one vezane za obitelj i zdravlje. Tako su na vrhu top-liste pozitivnih događaja rođenje djeteta, ženidba, diploma djeteta, druženja s prijateljima, napredovanje na poslu a na listi negativnih smrt djeteta. Jesmo li zbog toga konzervativno društvo?

UN-ovi podaci: 77. smo od 157

-Ne, to je normalno, očekivano. I nismo po tome osobiti. To su univerzalne vrijednosti. Sva novija istraživanja govore da su jedan od najvažnijih preduvjeta za sreću socijalni odnosi. Ne možete biti sretni ako ste izolirani. Kvalitetno druženje u obitelji i prijateljima, na poslu, glavni je izvor sreće – kaže ona. Naravno, na pamet nam odmah padaju rezultati na svjetskim ljestvicama prema kojima bučni Mediteranci ne stoje najbolje - vole za sebe misliti kako je socijalna komponenta imanenatna upravo njima, pa premda vole kritizirati sve i svakoga, život na otvorenom, sunce, more, toplinu života ne bi mijenjali ni za što - ali oni, recimo prema UN-ovu globalnom istraživanju o sreći, uopće nisu na vrhu ljestvice. Hrvatska, naprotiv, u 2017. godini ovdje zauzima neslavno 77. mjesto među 157 država, a na vrhu, kao i uvijek, su "hladni" Skandinavci – Norveška, Danska i Island. Opet razlog za propitivanje: zašto su Hrvati malo sretni, a malo nesretni?

-Istraživanja ovisi o tome koja ih agencija radi, kojom metodologijom, na kojem uzorku. Iako mi imamo predrasude o načinu života "sjevernjaka", činjenica je da i oni mnogi polažu na obiteljske vrijednosti, odvajaju vrijeme za obitelj, prilagodeju tome i radno vrijeme. Teško je odvagnuti. Druženja na Mediteranu su prekrasna, ali pokazalo se da su mediteranske zemlje u recesiji pale, da se smanjio subjektivni osjećaj zadovoljstva životom i u Grčkoj i Portugalu i Španjolskoj. Ovakva istraživanja su važna i zato što možemo dobiti jasniji odgovor jesu li za sreću važnije ekonomske prilike ili individualni osjećaji ili oboje – kaže Kaliterna-Lipovčan. Znači li to, pitamo, da zapravo ne znamo o čemu točno ovisi dobrobit i sreća?

-Prema istraživanjima zna se, samo što se različito mjeri. Obično se kaže da na sreću najviše utječu, s jedne strane, makroekonomski ili makrodruštveni uvjeti, a s druge individualni. Što je veći BDP, veće je i životno zadovoljstvo građana. Ali, ni to nije linearno: udvostručite BDP i odmah ćete imati sretnije ljude. Nećete! Svakako, materijalni su uvjeti važni, imate bolje školstvo, zdravstvo, plaće, ali to nije jamac sreće. Dakako, veoma je važno, a potvrđuju to i istraživanja u skandinavskim zemljama, povjerenje u institucije, stabilnost i sigurnost društva. Poštovanje ljudskih prava, ljudskih sloboda – kaže naša stručnjakinja. U Hrvatskoj je, dodaje, posve nezamjetno prošla vijest Svjetskog ekonomskog foruma kako je Hrvatska 24. najsigurnija zemlja svijeta za turiste od ispitivanih 136.

-To je još jedan tipičan doživljaj prosječnog Hrvata, normalno je da smo sigurna zemlja. Ali, time se ne može baš svatko pohvaliti, u svjetskim metropolama Londonu, Parizu, Bruxellesu nije baš normalno da bez straha možete u tri u noći prošetati se gradom. Ne osvješćujemo dovoljno kolika je sigurnost velika vrijednost – kaže ona. Vratimo se sreći i "Pilarovoj" anketi te onome što ona ispi-

tuje. U Hrvatskoj nije rijetkost da ljudi kažu "nekad se živjelo bolje". Pouzdanih istraživanja za to, ipak, nemamo. Sad bismo mogli. Ono što je dosadašnji rezultat pokazuje, a što bismo prvi put trebali doznati, jest i to ocjenjuju li isti događaj jednako oženjeni, neoženji, samci, konobari, novinari, i što utječe na smanjenje ili povećanje osobne sreće i dobrobiti kod različitih tipova ljudi.

-Pogledajte što sad imamo i što pokazuju dosadašnji rezultati: pokazalo se da se ljudima koji su izjavili da su sretni dogodilo puno više pozitivnih nego negativnih događaja. A riječ je o istim događajima! Osim što su doživjeli više pozitivnih događaja, sretni ljudi te događaje procjenjuju pozitivnijima nego ljudi koji se ne smatraju sretnima, a negativne manje negativnima nego nesretni. Sretni ljudi smrt kućnog ljubimca doživljavaju manje negativno nego nesretni. Tuse vraćamo tvrdnji da sreća izaziva pozitivnu spiralu događaja, a to je, ponavljam, ono što trebamo provjeriti – kaže profesorica.

Naravno, ne možemo preskočiti aktualnu političku i socijalnu situaciju, turbulencije kojima svjedočimo posljednjih godinu i pol dana.

Koga zapravo zanima politika?

- Naravno da na ljudsku sreću utjecaja imaju društveni kao i privatni događaji. Pogledajte samo posljednja zbivanja u Sabori. Mnogo je ljudi, osobito starijih, koji su to pratili do dva, tri sata ujutro. Mlada smo demokracija pa nam je to, valjda, još napeto. Mnogi su bili uznemireni. I u engleskom parlamentu se ljudi svadaju, viču, tuku, ali sumnjam da engleski penzioneri tako pažljivo prate engleski parlament.

Za sliku koja se o Hrvatskoj stvara odgovornost imaju i mediji, nije baš sve tako crno – kaže profesorica Kaliterna-Lipovčan. Dokaz za to je i mali kuriozitet koji proizlazi iz dosadašnjih rezultata ankete:

- Među 69 ponuđenih događaja nema puno onih koji se tiču političke situacije, ali smo zato ostavili prostor da svaki od ispitanika nadopíše događaj koji je obilježio proteklu godinu a mi ga nismo naveli. Niti jedan od 4000 ispitanika dosad nije nadopisao "politika". Dakle, kada razmišljamo o osobnom doživljaju sreće i dobrobiti politika nas uopće ne zanimaju. Kada procjenjujete svoj život u proteklih godinu dana kolika je vjerojatnost da ćete reći "dogodilo mi se da je Plenković postao premijer"? S jedne strane opterećeni politikom, u javnom prostoru se forsira negativno, a s druge strane izgleda da smo ipak "normalni" – kaže naša sugovornica. Dublji odgovor mogli bismo doznati iduće godine, nakon drugog vala istraživanja: - Ako ljudi koji su danas sretniji to iduće godine mahom ne budu, možemo pretpostaviti da su na to utjecali i neki društveni događaji. Malo je vjerojatno očekivati da su svi imali smrt u obitelji ili izgubili posao...

Do tada, uključite se i sami na www.sreca.hr – poziva profesorica Kaliterna-Lipovčan. Ili, da bismo se barem malo bolje osjećali, sastavimo listu svih događaja toga dana. Većina će uvidjeti da su doživjeli "puno lipih stvari".

Jedno je englesko istraživanje pokazalo da je najsretnija profesija – frizer, a ako to već nismo, nitko nas ne priječi da se pokušamo usrećiti odlaskom na novu frizuru. Ma tko nas šišao!

PRELIMINARNA ISTRAŽIVANJA

Razlike između regija nisu drastične

CRO-WELL istraživanje o dobrobiti trebalo bi, uz ostalo, dati i odgovore jesu li stanovnici različitih regija u Hrvatskoj podjednako sretni. Takvih relevantnih istraživanja nemamo još od 2006. godine i istraživanja UNDP-ova ureda u Zagrebu, radenoga na oko šest tisuća ispitanika iz svih županija. Rezultati su tada pokazali, a to je bilo prije recesije, da su po parametrima životnog zadovoljstva najsretniji bili ljudi u Splitsko-dalmatinskoj (drugi je bio Zagreb), a najmanje oni u Bjelovarsko-

bilogorskoj županiji. Analiza malog uzorka ispitanika iz pokusne faze CRO-WELL istraživanja pokazala je da se najbolje živi u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, međutim ti podaci nisu pouzdani. - U našoj analizi to je bilo povezano s ekonomskim razvojem i zapošljavanjem. Ali, riječ je o malom uzorku. Ni razlike među regijama nisu se pokazale previše dramatičnima; nije zadovoljstvo u Varaždinu 8, a u Lici 5. Zato pričekajmo više podataka – oprezna je prof. dr. Kaliterna-Lipovčan.

